

TÔN GIÁO, TÍN NGƯỠNG VÀ LỄ HỘI

1. Mã học phần: PHI3095
2. Số tín chỉ: 3
3. Học phần tiên quyết: ANT1100
4. Ngôn ngữ giảng dạy: Tiếng Việt
5. Giảng viên

Giảng viên 1: PGS.TS. Nguyễn Quang Hưng, Khoa Triết học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội
TS Đinh Hồng Hải, Viện Nghiên cứu Văn hóa

6. Mục tiêu học phần:

Mục tiêu Kiến thức:

- Môn học cung cấp cho người học những kiến thức cần thiết để nắm bắt và hiểu các cách tiếp cận tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội. Qua đó giúp cho học viên tiếp cận các vấn đề nói trên dưới góc độ Nhân học.
- Cung cấp cho người học – sinh viên ngành Nhân học hiểu và nắm được các tri thức về những vấn đề lí thuyết (Bao gồm khái niệm, cách tiếp cận, khung lí thuyết), phương pháp nghiên cứu (Bao gồm các kĩ thuật thu thập tài liệu, phân tích xử lí và trình bày tài liệu) và tri thức phổ thông về một số chủ đề quan trọng của ngành học.
- Từ những kiến thức được học, sinh viên biết vận dụng các kỹ năng, phương pháp nghiên cứu và giải quyết các vấn đề liên quan đến tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội ở Việt nam. Sinh viên sẽ có thể phân tích, thảo luận, bình luận về các sự kiện liên quan.

Mục tiêu Kỹ năng:

- Môn học cung cấp cho sinh viên những kỹ năng thực hành và viết bài về tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội. Nắm bắt được những phương pháp Thực địa tối thiểu trong nhân học, lập ý tưởng nghiên cứu, thu thập số liệu, lí giải vấn đề.
- Sau môn học sinh viên tự tin trong nghiên cứu, viết tiểu luận, các bài nghiên cứu khoa học về tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội dưới góc nhìn nhân học.
- Từ những kiến thức được học, sinh viên biết vận dụng các kỹ năng, phương pháp nghiên cứu và giải quyết các vấn đề liên quan đến tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội ở Việt nam.

Thái độ: Người học cần:

- Nhận thức được ý nghĩa và tầm quan trọng của môn học. Không ngừng rèn luyện, bồi dưỡng nâng cao kiến thức, kỹ năng cũng như đạo đức nghề nghiệp góp phần vào việc xây dựng và phát triển ngành Nhân học.
- Nghiêm túc, chuẩn bị bài trước khi đến lớp
- Tích cực nghe giảng trên lớp
- Thảo luận, tham gia đầy đủ các hoạt động ngoại khóa.
- Tham gia làm các bài tập theo chủ đề.

7. Chuẩn đầu ra của học phần:

- Kiến thức: Người học nắm được những kiến thức cơ bản về nhân học tôn giáo, nắm vững lý thuyết về tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội.
- Kỹ năng: Người học vận dụng các phương pháp nghiên cứu của nhân học để nghiên cứu tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội.
- Ứng dụng trong nghiên cứu và giảng dạy.
- Thái độ: Có ý thức sử dụng phương pháp luận nhân học và có đạo đức nghiên cứu.

8. Phương pháp kiểm tra đánh giá:

- Kiểm tra và tiêu chí đánh giá:
 - + Điểm đánh giá thường xuyên: Được chấm dựa trên các cơ sở sau: đến lớp đều đặn, đúng giờ; chuẩn bị bài tốt; tích cực tham gia thảo luận, lắng nghe và phản hồi sinh viên khác thảo luận. Riêng phần thảo luận có liên quan đến phương pháp nghiên cứu trong nhân học, nên sinh viên có thể sẽ được yêu cầu làm một bài tập quan sát tham gia.
 - + Điểm thi giữa kỳ: Được đánh giá bằng bài thi viết kiểm tra kiến thức của sinh viên đã tích lũy được cho đến thời điểm thi. Sinh viên sẽ được thông báo trước 01 tuần về những nội dung để chuẩn bị.
 - + Điểm thi hết môn: Được đánh giá bằng bài thi viết kiểm tra kiến thức của môn học trong học kỳ. Sinh viên sẽ được thông báo về nội dung ôn tập để chuẩn bị.
- Phân bố điểm:

TT	Loại điểm	Tỷ lệ %	Ghi chú
1)	Đánh giá thường xuyên	10	
2)	Thi giữa kỳ	30	
3)	Thi hết môn	60	Sinh viên chỉ được tham gia thi hết môn nếu có đủ 2 điểm đánh giá thường xuyên và giữa kỳ đạt từ điểm D trở lên.
	Tổng cộng	100	

9. Giáo trình bắt buộc:

9.1. Học liệu bắt buộc

- Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam, *Hợp tuyển những phương pháp nghiên cứu Nhân học về Tôn giáo, Nghi lễ và Ma thuật*. Hà nội tháng 9/2007
- Đinh Hồng Hải, *Các vị thần* (Tập 2 trong bộ sách *Những biểu tượng đặc trưng trong văn hóa truyền thống Việt Nam*), Nxb. Thế giới, Hà Nội 2015
- Đinh Hồng Hải, *Nghiên cứu biểu tượng: Một số hướng tiếp cận lý thuyết*, Nxb. Thế giới, Hà Nội 2014
- Nhiều tác giả, *Lễ hội cộng đồng: Truyền thống và biến đổi*, Nxb. ĐHQG Tp. HCM 2014
- Nhiều tác giả, *Tôn giáo trong xã hội Việt Nam hiện nay*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội 2013

9.2. Học liệu tham khảo

- Nguyễn Đăng Duy, *Các hình thái tôn giáo tín ngưỡng Việt Nam*, Nxb Văn hóa Thông tin, Hà Nội 2001
- Nhiều tác giả, *Một số vấn đề về lịch sử và lý thuyết nhân học*, Nxb. Tri thức, Hà Nội 2014
- Đặng Nghiêm Vạn, *Lý luận về tôn giáo và tình hình tôn giáo ở Việt Nam*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội 2001

10. Tóm tắt nội dung môn học:

Học phần cung cấp các tri thức về tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội trong đời sống tinh thần của con người ở Việt Nam. Tìm hiểu sự hình thành tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội từ giai đoạn sơ khai trong xã hội loài người đến nay cũng như sự phát triển của tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội trong xã hội loài người. Môn học cũng sẽ giúp người học hiểu được những biến đổi vô cùng mạnh mẽ của tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội ở Việt Nam.

11. Nội dung chi tiết học phần:

Chương 1. Các quan niệm về tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội

- 1.1. Quan niệm mác xít: thành tựu và hạn chế
- 1.2. Các quan niệm phi mác xít về tôn giáo, tín ngưỡng
- 1.3. Nguồn gốc, bản chất các yếu tố cấu thành tôn giáo
- 1.4. Tôn giáo, tín ngưỡng và những vấn đề đặt ra cho xã hội hiện đại
- 1.5. Mối quan hệ giữa tôn giáo và tín ngưỡng

Chương 2. Cơ sở lý luận về tôn giáo, tín ngưỡng và lễ hội ở Việt Nam

- 2.1. Đặc điểm tôn giáo tín ngưỡng ở Việt Nam
 - 2.1.1. Việt Nam là một quốc gia đa tôn giáo, tín ngưỡng

- 2.1.2. Tính hòa đồng
- 2.1.3. Bản địa hóa các tôn giáo, tín ngưỡng ngoại lai
- 2.1.4. Đề cao vai trò mẫu
- 2.1.5. Sự không đậm nét, siêng cúng bái nhưng không nhiệt tín với một tôn giáo nào, thực dụng trong tâm linh của người Việt
- 2.1.6. Tôn giáo tín ngưỡng ở Việt Nam nặng về thực hành nghi lễ
- 2.1.7. Sùng các hình thức ma thuật, bói toán, đồng bóng
- 2.2. Xu hướng phát triển của tôn giáo ở Việt Nam
 - 2.2.1. Xu hướng gắn bó với dân tộc
 - 2.2.2. Xu hướng nhập thể
 - 2.2.3. Xu thế văn hóa hóa tôn giáo
 - 2.2.4. Xu hướng đa dạng hóa tôn giáo
- 2.3. Chính sách của Nhà nước Việt Nam từ 1945 đối với tôn giáo, tín ngưỡng
 - 2.3.1. Chính sách tôn giáo, tín ngưỡng của nhà nước VNDCCH qua các thời kỳ lịch sử
 - 2.3.2. Những thành tựu của chính sách nhà nước ta đối với tôn giáo, tín ngưỡng
 - 2.3.3. Những bất cập trong chính sách của Nhà nước đối với tôn giáo, tín ngưỡng từ 1945 đến 1990
 - 2.3.4. Chính sách tôn giáo của nhà nước Việt Nam từ 1990: vấn đề và triển vọng

Chương 3. Một số tôn giáo ở Việt Nam

- 3.1. Phật giáo
- 3.2. Thiên chúa giáo
- 3.3. Hồi giáo
- 3.4. Cao Đài
- 3.5. Hòa Hảo
- 3.6. Một số tôn giáo khác

Chương 4. Một số tín ngưỡng ở Việt Nam

- 4.1. Tín ngưỡng thờ Mẫu
 - 4.1.1. Tín ngưỡng thờ Mẫu trong diễn trình lịch sử dân tộc
 - 4.1.2. Tín ngưỡng thờ Mẫu cổ truyền
 - 4.1.3. Tín ngưỡng thờ Mẫu thời hiện đại
 - 4.1.4. Nội dung cơ bản của tín ngưỡng thờ Mẫu
 - 4.1.5. Hệ thống điện thờ
 - 4.1.6. Các nghi thức thờ cúng
 - 4.1.7. Đặc trưng cơ bản của tín ngưỡng thờ Mẫu
- 4.2. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên
 - 4.2.1. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên trong diễn trình lịch sử dân tộc
 - 4.2.2. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên cổ truyền
 - 4.2.3. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên thời hiện đại
 - 4.2.4. Nội dung cơ bản của tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên
 - 4.2.5. Ban thờ và cách bài trí
 - 4.2.6. Các nghi lễ thờ cúng tổ tiên
 - 4.2.7. Đặc trưng cơ bản của tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên
- 4.3. Tín ngưỡng thờ Thành hoàng Làng/Thần làng
 - 4.3.1. Tín ngưỡng thờ Thành hoàng Làng trong diễn trình lịch sử dân tộc
 - 4.3.2. Tín ngưỡng Thành hoàng Làng cổ truyền
 - 4.3.3. Tín ngưỡng Thành hoàng Làng thời hiện đại
 - 4.3.4. Nội dung cơ bản của tín ngưỡng thờ Thành hoàng Làng
 - 4.3.5. Nơi thờ, đối tượng thờ và không gian thờ cúng
 - 4.3.6. Các nghi lễ thờ cúng Thành hoàng Làng
 - 4.3.7. Đặc trưng cơ bản của tín ngưỡng thờ Thành Hoàng Làng
- 4.4. Tín ngưỡng phồn thực
 - 4.4.1. Tín ngưỡng phồn thực trong diễn trình lịch sử dân tộc
 - 4.4.2. Tín ngưỡng phồn thực cổ truyền

- 4.4.3. Những biến tướng của tín ngưỡng phồn thực thời hiện đại
- 4.4.4. Nội dung cơ bản của tín ngưỡng phồn thực
- 4.4.5. Các ngẫu tượng/ hiện tượng thờ cúng của tín ngưỡng phồn thực
- 4.4.6. Các nghi lễ và hình thức biểu hiện
- 4.4.7. Đặc trưng cơ bản của tín ngưỡng phồn thực

Chương 5. Một số lễ hội ở Việt Nam

- 5.1. Lễ hội dân gian
 - 5.1.1. Lễ hội cầu mùa
 - 5.1.2. Lễ hội cầu nguồn nước
 - 5.1.3. Lễ hội phồn thực
 - 5.1.4. Lễ hội về các bà mẹ xứ sở
- 5.2. Lễ hội tôn giáo
 - 5.2.1. Lễ hội Phật giáo
 - 5.2.2. Lễ hội Kitô giáo
 - 5.2.3. Lễ hội các tôn giáo khác
- 5.3. Lễ hội quốc gia
 - 5.3.1. Lễ hội giỗ tổ Hùng Vương
 - 5.3.2. Lễ tế Nam giao
- 5.4. Các lễ hội khác

Tổng kết

GIẢNG VIÊN

CHỦ NHIỆM
KHOA

KT. HIỆU TRƯỞNG
PHÓ HIỆU TRƯỞNG

PGS.TS Nguyễn Quang
Hung

PGS.TS. Nguyễn Văn Kim

